

UKRAJINSKÁ OTÁZKA

NAPSAL JÁROMÍR NEČAS.

Tiskem Rolnické tiskárny v Brně.
Nákladem vlastním.

Ukrajinská otázka.

Napsal
Jaromír Nečas.

Brno 1918.
Tiskem Rolnické tiskárny v Brně. — Nákladem vlastním.

Věnuji tuto brožuru svým 250 ukrajinským dělníkům, se kterými jsem prožil tři svízelné a těžké válečné roky — a svému drahému slováckému příteli, vojenskému doktorovi Jankovi Droppovi, který konal po celou dobu našeho společného působení více než úřední povinnost a ošetřoval i nejbídnější s příkladnou obětavostí a láskou.

Psáno v červenci 1918.

Jaromír Nečas.

Motto:

Palacký:

Nic horšího není v životě národa kteréhokoliv, jako duševní otupělost a neprocitlost
Setrváme-li však v dosavadním snažení svém, jak jeví se u nás poslední čas, musíme dojít cíle touženého. Já děkuji vždy Bohu, že vložil do srdcí našich ušlechtilý zárodek osvěty, který jen ponuknutí potřeboval, aby vzplanul v mocný plamen

Ševčenko:

Vstane Ukrajina,
svit sonca zasvítí,
i pomoljat sja na volji
nevolnýči dity

Neznáme se.

Ukrajinci nepřišli na květnové jubilejní slavnosti do Prahy. Češi, Slováci, Poláci, Jihoslovani a Italové manifestovali pro myšlenku sebeurčení národů a pro novou Evropu, zbudovanou ne na meči a násilí, nýbrž na smlouvách, uzavřených mezi svobodnými národy.

Došlo k utvoření ideového bloku česko-polsko-jihoslovanského.

Ukrajinci v Praze scházeli, jejich listy přinášely o pražských slavnostech jen zamlklé referáty . . .

Měl pravdu řečník v Sofii r. 1910, když připil Dru. Kramářovi slovy: »Jedně Čechové dodržují zásadu na-
prosté spravedlnosti vůči všem slovanským kmenům«?

Neměl, bohužel. Křivdili jsme a křivdíme dosud,
neznajíce poměrů, Ukrajincům — národu pod cizím jhem
žijícím a rodícím se k samostatnému životu teprve za
světové války.

Křivdíme tím, že jejich národní vzkříšení a těžký
boj za samostatnost neprovázíme takovými sympatiemi,
jak na náš národ, bijící se také o své sebeurčení, náleží
— ubližujeme tím, že se na zrození Ukrajiny díváme
neprávně, jako na oslabení bývalé velké Rusi a jako
na separatistické hnutí živé uměle z Vídně a z Berlína.

Ukrajinci, nenalézajíce porozumění a pochopení
u žádného slovanského národa, postavili se v poslední
době v jeden šik s Bulhary a utvořili s nimi protislovans-
skou frontu uvnitř Slovanstva.

Ale jako Bulhaři, tak i Ukrajinci se najdou, nebude
trvat dlouho a pozdravíme v nich dobré, upřímné přátele.
Po bouři světové války vysvitne slunce. Vzduch slo-
vanský bude očistěn, idea Slovanstva postavena na
pevný, všelidský a demokratický základ.

Češi musí však opravit své názory o Ukrajincích,
ztratit svoje předsudky. Pociťoval jsem vždy bolestně,
že náš národ, stojící za pravdou v minulosti, přítomnosti,
bojující za ni s nasazením života, díval se na ukrajinskou
otázku jako na něco nepřijemného.

Pokud poměry dovolují, seznámím čtenáře stručně
s Ukrajinou, jejím lidem, jazykem a kulturou.

I. Obyvatelstvo Ukrajiny a její přírodní bohatství.

Po uzavření »chlebového« míru v Brestu stala se Ukrajina střediskem pozornosti celého světa. Německé a maďarské noviny rozplývaly se lícením bohatství jejího, nadšenými úvodníky a do očí bijícími diagramy těšily strádající lid zásobami zaslíbené černé země.

Ukazovali nám státníci »latu morganu«, nebo jest Ukrajina skutečně zemí tak velkou, úrodnou a plodnou?

Dle údajů ukrajinských učenců rozprostírá se Ukrajina od Sanu až k Azovskému moři na ploše, měřící přes 800.000 km². Němečtí státníci v Brestu Litevském načrtali hranice Ukrajiny proti Rusku zvlášť štědře — nedávali ze svého.

Na západě hraničí Ukrajina na frontě asi 200 km dlouhé se Slovákem.

Všech obyvatel Ukrajiny bylo napočítáno v r. 1910 skoro 33.000.000. Bylo to sčítání úřední, je jich ve skutečnosti o několik milionů více. Počtem obyvatel rovná se Ukrajina Itálii.

Města, střediska duševního a kulturního života, sídla politické a správní moci, jsou na Ukrajině v cizích rukou.

Věnuji tuto brožuru svým 250 ukrajinským dělníkům, se kterými jsem prožil tři svízelné a těžké válečné roky — a svému drahému slováckému příteli, vojenskému doktorovi Jankovi Droppovi, který konal po celou dobu našeho společného působení více než úřední povinnost a ošetřoval i nejbídnější s příkladnou obětavostí a láskou.

Psáno v červenci 1918.

Jaromír Nečas.

Motto:

Palacký:

Nic horšího není v životě národa kteréhokoliv, jako duševní otupělost a neprocitlost
Setrváme-li však v dosavadním snažení svém, jak jeví se u nás poslední čas, musíme dojíti cíle touženého. Já děkuji vždy Bohu, že vložil do srdcí našich ušlechtilý zárodek osvěty, který jen ponuknutí potřeboval, aby vzplanul v mocný plamen

Ševčenko:

Vstane Ukrajina,
svít sonca zasvítí,
i pomoljat sja na volji
nevolnyči dity

Neznáme se.

Ukrajinci nepřišli na květnové jubilejní slavnosti do Prahy. Češi, Slováci, Poláci, Jihoslovani a Italové manifestovali pro myšlenku sebeurčení národů a pro novou Evropu, zbudovanou ne na meči a násilí, nýbrž na smlouvách, uzavřených mezi svobodnými národy.

Došlo k utvoření ideového bloku česko-polsko-jihoslovanského.

Ukrajinci v Praze scházeli, jejich listy přimášeły o pražských slavnostech jen zamíklé referáty . . .

Měl pravdu řečník v Sofii r. 1910, když připil Dru. Kramářovi slovy: »Jedině Čechové dodržují zásadu naprosté spravedlnosti vůči všem slovanským kmenům.«?

Neměli, bohužel. Křivdili jsme a křivdíme dosud, neznajíce poměrů, Ukrajincům — národu pod cizím jhem žijícím a rodícím se k samostatnému životu teprve za světové války.

Křivdíme tím, že jejich národní vzkříšení a těžký boj za samostatnost neprovázíme takovými sympatiemi, jak na náš národ, bijící se také o své sebeurčení, náleží — ubližujeme tím, že se na zrození Ukrajiny díváme nepřátelsky, jako na oslabení bývalé velké Rusi a jako na separatistické hnutí živé umělé z Vídně a z Berlína.

Ukrajinci, nenačezajíce porozumění a pochopení u žádného slovanského národa, postavili se v poslední době v jeden řík s Bulhary a vytvořili s nimi protislovanskou frontu uvnitř Slovanstva.

Ale jako Bulhaři, tak i Ukrajinci se najdou, nebude trvat dlouho a pozdravíme v nich dobré, upřímné přátele. Po bouři světové války vysvitne slunce. Vzduch slovanský bude očistěn, idea Slovanstva postavena na pevný, všelidský a demokratický základ.

Češi musí však opravit své názory o Ukrajincích, ztratit svoje předsudky. Pociťoval jsem vždy bolestně, že náš národ, stojící za pravdou v minulosti, přítomnosti, bojující za ni s nasazením života, díval se na ukrajinskou otázku jako na něco nepřijemného.

Pokud poměry dovolují, seznámím čtenáře stručně s Ukrajinou, jejím lidem, jazykem a kulturou.

I. Obyvatelstvo Ukrajiny a její přírodní bohatství.

Po uzavření »chlebového« míru v Brestu stala se Ukrajina střediskem pozornosti celého světa. Německé a maďarské noviny rozplývaly se říčením bohatství jejího, nadšenými úvodníky a do očí bijícími diagramy těšily strádající lid zásobami zaslíbené černé země.

Ukazovali nám státníci »fatu morganu«, nebo jest Ukrajina skutečně zemí tak velkou, úrodnou a plodnou?

Dle údajů ukrajinských učenců rozprostírá se Ukrajina od Sanu až k Azovskému moři na ploše, měřící přes 800.000 km². Němečtí státníci v Brestu Litevském načrtali hranice Ukrajiny proti Rusku zvláště štědře — nedávali ze svého.

Na západě hraničí Ukrajina na frontě asi 200 km dlouhé se Slovákem.

Všech obyvatel Ukrajiny bylo napočítáno v r. 1910 skoro 33.000.000. Bylo to sčítání úřední, je jich ve skutečnosti o několik milionů více. Počtem obyvatel rovná se Ukrajina Itálii.

Města, střediska duševního a kulturního života, sídla politické a správní moci, jsou na Ukrajině v cizích rukou.

Kyjev, Oděsa, Charkov a jiná města na ruské Ukrajině mají obyvatelstvo převážně ruské a vnější ráz úplně ruský, v Haliči jsou města polská, v Uhrách maďarská.

Jenom 14½% ukrajinského obyvatelstva žije v Haliči, v městech přes 5000 obyvatel, 9½% v městech přes 10.000. V ruské Ukrajině je tento poměr ještě horší. Zřídka přestupuje počet městského ukrajinského obyvatelstva 10% všeho obyvatelstva.

Ukrajincům náleží jen venkov, mužické masy. Vládnoucí třídy cizích národů sídlí v městech a udržují venkov v porobě a temnotě.

Krása a bohatství Ukrajiny až do světové války sloužila jen cizincům, kteří z ní náležitě těžili a ukrajinských mužiků užívali jen jako pracovního materiálu.

Téměř ¾ Ukrajiny náleží do oblasti »černé země«. Orné půdy je na Ukrajině 45 milionů hektarů a průměrný roční výnos obilí byl za míru přes 220.000.000 q. Byla tedy Ukrajina skutečně obilní komorou Ruska i střední Evropy.

Hlavním produktem je pšenice, která se exportuje do Ruska i ostatní Evropy. Jsou gubernie, kde pšeničná pole pokrývají polovinu vší orné půdy (donská oblast, gubernie chersonská, katernoslavská).

Před válkou vzrůstalo na Ukrajině každý rok pěstování cukrovky, pro kterou se půda i podnebí výhodně hodí. — Statistická data o hospodářských plodinách jsou jen přibližná, nemožno se spolehnouti úplně na úřední ruské statistiky.

Dle ukrajinského učenice Rudnyčkyjského jest zaokrouhleně roční výnos:

	produkce Ukrajiny	kolik % celkové produkce evrop.-ruské?
Pšenice	70,000.000 q,	t. j. 50%
Ječmen	50,000.000 "	" 60%
Žito	40,000.000 "	" 20%
Oves	30,000.000 "	" —
Brambory	60,000.000 "	" 20%
Cukrovka	60,000.000 "	" 80%
Tabák	660.000 "	" 70%
Chmel	16.000 "	" 40%
Med	130.000 "	" 40%

Chovem koní a dobytka hovězího je Ukrajina známa ode dávna. Před vypuknutím vojny bylo tam kolem 30 mil. kusů, t. j. třetina všeho dobytka hovězího a koní Ruska. Ovcí bylo na Ukrajině 10,000.000 kusů.

Minerální bohatství Ukrajiny je, vezmeme-li na zřetel obrovskou rozlohu její, poměrně malé. Ukrajina byla proto a zůstane zemí rolníků (chléborobců) a nebude nikdy zemí průmyslovou jako západní státy.

Roční produkce minerálů jest:

	na Ukrajině	kolik % celkové evropsko-ruské produkce?
železo	50,000.000 q	t. j. 70%
uhlí	200,000.000 "	" 70%
anthracit	30,000.000 "	skoro 100%
sůl	10,000.000 "	přes 50%

Průmysl a obchod není v rukou Ukrajinců, nýbrž cizích podnikatelů, Ukrajinci jsou jen dělníky v jejich závodech.

Ukrajinci stěžují si hořce na to, že úrodnost Ukrajiny a její přírodní bohatství mělo své špatné stránky. Tak čteme v jednom spise:

»Jako zaslíbená země lákala Ukrajina ode dávna cizí dobyvatele a kolonisty. Urodnost přinesla Ukrajině mnoho válek a bídy. Z úrodné ukrajinské země dostávalo se vlastnímu lidu jenom části bohatého výtěžku...

Až do dnes je ukrajinský národ národem otroků, který chová poklady své otčiny pro nepřátelské sousední národy...«

Tato slova napsána byla německy v jedné publikaci »Bundu zur Befreiung der Ukrajina«, který měl své sídlo ve Vídni a Berlíně.

Co by napsal pisatel hořejších řádků asi dnes! a co by napsal Ševčenko, který již před 70 lety si povzdechl:

»Švite tychyj, kraju mylyj, moja Ukrajinu!

Za ščož tebe splundrovano, za ščo, maty, hymeš!»

V těžké hospodářské krisi, kterou právě prožíváme, jsou německé noviny plny zklamání o Ukrajině. Němci přišli na Ukrajinu a nenašli tam ani čekaného, toužebně žádaného bohatství, ba nenašli tam ani Ukrajinců.

O příčinách toho v příštích kapitolách.

II. Současné události na Ukrajině.

Ukrajina, která povstala ze starého státu kyjevského a knížectví haličského, prodělala v minulosti doby tak těžké a trpké, jako málokterý národ. Trpěla po staletí pod jhem tatarským, carským, polským a maďarským.

Má ovšem také dobu slávy, dobu svobodných vojáků-zápороžských kozáků, kteří chránili v 16. a 17. století Ukrajinu proti půl Evropě. Kozácká doba žije dosud v upomínce lidu a jeho písních a je opěvována všemi význačnými básníky ukrajinskými.

V posledních 300 letech žili Ukrajinci bídným, nesamostatným životem, byli čtvrtým stavem ve vlastní

zemí. Zdálo se, že Ukrajinců ani není, jenom malá hrstka inteligence udržovala národnostní vědomí a staré tradice. Velké amorfní massy ukrajinského národa žily národnostně a politicky lhostejně — neznali ani, že jsou Ukrajinci.

V tom přišla světová vojna, »lokomotíva dějin«, kdy několik roků vytvoří celé dějiny. — Ději se dnes velké věci. Zatím co miliony zápasí na bojištích, hlásí se k novému samostatnému žití několik národů, mezi nimi Ukrajinci.

Únorová revoluce v r. 1917 probudila Ukrajinu, přiblížila ji k vyplnění dávných snů nejlepších synů jejích.

Hned po vypuknutí revoluce ustavila se v Kyjevě Centrální rada zvolených zástupců ukrajinského lidu a inteligence. V radě měli převahu soc. revolucionáři. Programem jejím byl boj za autonomii Ukrajiny v rámci foederativní republiky ruské.

Centrální radě dostalo se uznání od revolučního ministerstva Kerenského.

Vycházejíc ze správného předpokladu, že jádrem ukrajinského lidu jsou mužici, snažila se Rada ze všech sil, aby mužiky probudila a připravila jim lepší budoucnost. — 6. února t. r. bylo dosavadní ministerstvo Vynčenkovo svrženo a vystřídáno ministerstvem Holubovičovým, které už nestálo na půdě foederace s Ruskem a prohlásilo za pomoci centrálních velmocí odtržení od Ruska, samostatnost Ukrajiny a uzavřelo v Brestu separátní mír s Německem a Rakouskem.

Ministerstvo Holubovičovo bylo složeno vesměs z mladých lidí, krajně radikálních v otázce sociální i národnostní.

Radikalism v národnostní otázce vedl k roztržce s ruskými bolševiky, kteří přišli v říjnu 1917 v Rusku

k veslu. Bolševici vytvořili na Ukrajině organisaci bolševických sovětů jako protivládu a vypudili Radu z Kyjeva do Žitomíra.

V tomto okamžiku největší tísně utekli se Ukrajinci pod ochranu německých a rakouských bajonetů a povolali do země Němce, aby »obnovili pořádek v zemi«. Slovanští socialisti ukrajinští zavolali na pomoc proti slovanským proletářům ruským německé vojáky.

Němci přišli, zahhnali bolševiky, obnovili pořádek v zemi, ale s dokonalým dílem nastalo rozčarování pro obě strany, pro Ukrajince i centrální velmoce.

Mír brest-litevský, uzavřený 9. února 1918 separátně s Ukrajinou, byl mírem na papíře. Byl uzavřen na nesprávných předpokladech.

Pro Ukrajince zdál se sice vyplnění jejich dávných tužeb, neboť ve smlouvách docházely k uskutečnění cíle ruského »Sojuza vyzvolenja Ukrajiny« a našich Ukrajinců, vybudování ukrajinské státní nezávislosti. Ukrajinci zapoměli však na jedno: Že utekli se z bývalého protektorátu ruského pod protektorát německý.

Centrální velmoci, které uzavřením míru sledovaly dva cíle, dožily se však zklamání:

Chtěly rozdrobit Rusko, oslabit ho vyrváním Ukrajiny, z které měl se zřídit stát přátelský centrálním velmocem a namířený proti Rusku. To byl cíl hlavní, ale vzdálenější.

V první řadě šlo se za pohádkovými zásobami, jež měly usnadnit naše »Durchhalten«, dodatí vyčerpaným státům vše potřebné v těžké chvíli.

Ukrajina zavázala se dodatí do 31. července 1918 180.000 vagonů hospodářských produktů (proti výměně). S výměnou to šlo poněkud těžce, protože centrální vel-

moci trpí samy nedostatkem zboží, kterého Ukrajinci nejvíce potřebují (hlavně textilního a hospodář. strojů). Proto šlo to i s dodávkami do Německa a Rakouska hlemýžďím tempem. Do 2. června dodala Ukrajina jen něco přes 7000 vagonů hospodářských produktů, jen docela malý zlomek toho, co bylo smluveno.

Velkých zásob na Ukrajině v době uzavření míru v Brestu už nebylo. Pozemky velkostatkářů zůstaly po vypuknutí revoluce většinou ladem, i mužická pole trpěla nedostatkem sil. Velká roční produkce klesla skoro na polovinu.

Před centrálními velmocemi rekvirovaly na Ukrajině silně carské intendantury, na Ukrajinu posílány byly vždy trupy z linie na odpočinek a vyjídaly zemi.

Když na podzim r. 1917 přišli do Ukrajiny bolševici, sebrali, kde co bylo. Zásoby velkostatkářů vyplenili plně, u mužiků částečně, když zásoby dobře neschovali.

Centrální velmoci přišly na samý konec. Byly odkázány na to, co jim prodá mužik. Ukrajinský mužik však za papírové peníze prodat nechce, má k nim zvláštní nedůvěru a antipatii — za zboží by ještě rád měnil. Rekvirování se na Ukrajině nedařilo, v Německu a Rakousku marně čekali na pomoc z Ukrajiny. Němci vinili vládu ukrajinskou, že nedodržuje převzatých závazků.

K otevřenému konfliktu Němců s Radou došlo ku konci dubna, kdy Němci zakročovali sami v Ukrajině, aby mužici obdělali včas půdu. Časté výnosy generála Eichhorna situaci jen přiosťřily.

Velké znepokojení vyvolaly v Německu i všude, kde »právo vlastnictví je svaté«, socialistické agrární zákony ukrajinské vlády, zejména třetí universál z

31. ledna, kterým veškeré statky byly zkonfiskovány ve prospěch proletářských mužůků bezzemků. Nescházelo mnoho k tomu, aby z Ukrajiny stal se první socialistický stát na světě. —

Napětí mezi ukrajinskou vládou a Němci se stále stupňovalo, až došlo 29. dubna ku známému státnímu převratu, svržení ministerstva Holubovičova, rozehmání Rady a nastolení vojenské diktatury Skoropadského.

Ukrajinské sny o svobodě a samostatnosti se sřítily, hejtman Skoropadskyj, na němž ukrajinské je jen jeho staré historické jméno, zrušil agrárně-socialistické reformy Rady a zavedl nový »pořádek« do země.

Proletářsky citící ukrajinské ministerstvo Holubovičovo vystřídáno ruským ministerstvem majetku a inteligence. Skoropadskyj obklopil se oktabristy a kadety, ukrajinská řeč vymizela z ministerstev, předrevoluční časy se navrátily.

Ukrajinci snaží se nyní kabinet Skoropadského »ukrajinisovat« a brání se proti zavedení německé hetmanštiny ve své vlasti. Svolány byly velké protestní sjezdy ukr. soc. foederalistů, soc. demokratů, ukr. soc. revolucionářů, sjezd dělníků i významný všeukrajinský, rolnický sjezd v Kyjevě, který odhýval se 10. května za účasti 20.000 rolnických delegátů. Odsouzení Holubovičovo na 2 roky žaláře a sesazení druhých ukrajinských ministrů něm. polními soudy, jakož i zavraždění Eichhornovo svědčí o nejistých a bouřlivých událostech na Ukrajině.

Boj je nyní v plném proudu, hetman počíná si dosti diplomaticky. Vítězem bude na konec ten, kdo najde oporu v lidu a kdo rozřeší šťastně agrární reformy. Konečný osud Ukrajiny bude asi rozhodnut na příštím světovém mírovém kongresu.

III. Rozřešení agrární otázky je rozřešením ukrajinského problému.

Není země v Evropě, kde rychlé agrární reformy jsou tak nutné, jako na Ukrajině.

Ukrajinský mužik trpí hladem po půdě; má nyní tak málo půdy, že je skutečně jen otrokem ve vlastní zemi. Majetkové poměry jsou krajně nezdravé. Cizí dobytí a šlechtici zmocnili se velkých komplexů a přenechali mužikům jen malou a to ještě horší část. Velkostatkářské latifundie před válkou stále vzrůstaly na úkor drobného lidu.

Nepoměr mezi majetkem velkostatkářů a mužiků a jejich počtem bije přímo do očí. Ač tvoří mužici na Ukrajině ruské, rakouské a uherské 90% všeho obyvatelstva, mají v guberniích poltavské, charkovské, černykovské, podolské a kyjevské kolem 50% půdy, v Haliči a na Volyňsku kolem 40%, v gubernii chersonské pod 40%, v gubernii minské dokonce jen 28%.

Na mužika připadá v guberniích, kde je poměrně nejlépe (na Kyjevsku a Poltavsku), 6 desjatín půdy.

Ševčenko nazval proto Ukrajinu »naší — ale ne nám náležící zemí«.

Mužici bydlí na úrodné a krásné Ukrajině v malých chatkách a žijí v bídě. Tím možno vysvětliti zvláštní zjev, že z »obilné komory« Evropy se stěhovalo ročně statisíce lidí. Mezi vystěhovalci sibiřskými bylo před válkou 60% Ukrajinců a velké silné kolonie povstaly též v Kanadě, Brazílii a Argentině. Přes veliké zbraňování států (Ruska i Rakouska) počet vystěhovalců stále vzrůstal, protože nešlo snad o nějakou vystěhovaleckou horečku, nýbrž o příkaz hladu a bídy.

Doma rozmnožoval ten ukrajinský mužik svojí práci milionové jmění cizích velkostatkářů.

Samá carská vláda viděla nezdravost a neudržitelnost poměrů na Rusi a Ukrajině a odhodlala se za Stolypina k částečné agrární reformě, která se však setkala s neúspěchem a mužíkům nepomohla.

Po vypuknutí revoluce v Rusku dostala se ovšem otázka rozdělení půdy jako první na program. Strana soc. revolucionářů s Černovem v čele vytkla si otázku rozdělení půdy za hlavní požadavek svého programu a stala se proto brzy nejpočetnější stranou v Rusku a dostala též při volbách do konstituanty — bolševiky rozehnané — největší počet mandátů.

Revoluční vláda Kerenského pracovala s hesly o rozdělení půdy i mezi vojskem. Disciplína byla podvrácena, místo vojenské autority pracovalo se sláby o rozdělení půdy.

Před poslední ruskou ofensivou byli vojáci přemlouváni k útoku lícením lepší budoucnosti po rozdělení velkostatkářských pozemků.

Mužická logika byla však jiná, než jak si je politici vůdcové představovali. Mluvil jsem s mužíky z poltavské gubernie, kteří se dali na posledním ústupu zajat.

»My máme umírat, aby se druzí doma dělili o půdu? Ne, to raději půjdeme sami domů k dělení půdy anebo si počkáme na lepší časy v zajetí!«

Hromadné deserce v ruském vojsku se utěšováním o rozdělení půdy jen množily, touha po domově vzrůstala — ještě před tím, než bolševici rozvrátili úplně revoluční ruskou armádu.

Jakmile přišel Lenin k veslu, bylo řešení agrární otázky v socialistickém smyslu jedním z jeho prvních činů. Agrárním dekretem z 9. listopadu 1917 bylo nařízeno vyvlastnění půdy na Rusi a rozdělení její mezi mužíky. Základem k této reformě byly práce a program soc. revolucionáře Černova.

Socialistické ministerstvo ukrajinské přejalo též program Černovův téměř v plném rozsahu. Agrárním lednovým zákonem a třetím universálem ukrajinské vlády z 31. ledna 1918 nařízeno sesocialisování půdy, vlastnické právo na půdu a majetek zrušeno a uvedena ve skutek velká zásada revoluční: Země ať náleží těm, kdo ji obdělávají vlastníma rukama.

Sociální revolucionáři, mající převahu v Centrální Radě, zapomněli při rozdělování půdy na jednu důležitou okolnost. Že totiž ukrajinský mužík je individuálně založený a že komunismus neodpovídá jeho povaze. Mužici uvítali s jásotem vyhlášení zákonů o rozdělení půdy, postavili se však rozhodně proti tomu, aby vyvlastněný velkostatkářský majetek byl převeden do majetku obcí (dle vzoru ruského »miru«). Ukrajinský mužík chce mít půdu pro sebe, být jejím pánem a ne pouhým správcem a dočasným obdávatelem. Zajímavé je, že sami soc. demokraté ukrajinští varovali před komunistickým řešením agrární otázky, znajíce dobře povahu ukrajinského mužíka.

Praktické provádění sociál. agrárních reforem naráželo tedy na dosti značné překážky. Přes to dařilo se dělení půdy dobře. Bylo vidět, že Ukrajina má všechny podmínky pro sesocialisování půdy a že snahy radikálního ministerstva nejsou utopií.

Mužici zmocnili se panství velkostatkářů, rozdělili je mezi sebou a obdělali, pokud pracovní síly lidské, potahy a nářadí na to stačily.

Z čista jasna přišel však generál Eichhorn se svými drakonickými pozemkovými výnosy a děláním pořádku na Ukrajině. Němci sami nebyli spokojeni s prusáckou methodou Eichhornovou. Poslanec centra v. Rechenberg vyjádřil se o Eichhornově »Erlassu«, že vyhlíží tak, »že

skoro možno pochybovat o zdravém rozumu jeho pisatele».

Bouře odporu zdvihla se na Ukrajině a Centrální Rada protestovala proti zasahování do vnitřních poměrů. Byla však německým důstojníkem rozehnána (29. dubna 1918) a zahájena doba pronásledování,

nastolení hejtmana Skoropadského, milionového velkostatkáře a generála, který zavádí konservativní pořádek do země. Může si to dovolit, protože stojí pod ochranou německého vojska.

»Druhí všeukrainiskij seljanskij sjezd« protestoval 10. května svými 20.000 delegáty proti zavedení německé hetmanštiny a proti odnětí práv, revolucí dobytých. V resoluci, v níž sjezd prohlašuje, že mluví za 25 milionů mužiků, praví se mezi jiným: »Selský lid vyzývá všechny dělnické a demokratické organizace, aby bránily revoluce a práv revolucí dobytých a bojovaly s kontrarevolucí. — Bratři sedláci! Země i osud náš je v nebezpečí. Nad Ukrajinou objevily se černé mraky, které chtějí znovu uhnísti mužíky a ponechat je v bídě a temnotě. Budeme bojovat s protirevolucí a nedáme nikomu ani své země, ani rozhodovat komus o osudu jejím!«

Vláda Skoropadského byla ovšem také nucena obrátit zřetel k agrární reformě. V manifestu k ukrajin-skému národu oznámil Skoropadskij:

»Dobré, silné rolnictvo je základem národního blahobytu a v tak čistě agrární (ohlihorobské) zemi, jako je Ukrajina, je i úřad nucen řešit pozemkovou otázku tak, aby vyhověl zájmům maloroľníků a mužiků bez země. Vláda nemá však v úmyslu zrušit právo vlastnictví, ani provádět různé experimenty, jakých nezná dosud žádná kulturní země, ani zničit selsko-hospodářskou kulturu, nezbytnou pro národní blahobyt. Vláda nebude litovat i těžkých obětí, aby vytvořila na Ukrajině

zdravý selský stav, zabezpečený dosti zemí, aby pozdvihl bohatství země na nejvyšší stupeň. Země privatečních vlastníků, potřebných k tomu cíli, které se dají vyvlastnit bez porušení hospodářské kultury, budou vykoupeny státem a prodány za nevysoké ceny rolníkům, kteří potřebují země.»

Pronikavé agrární reformy se od Skoropadského nadíti nelze. Vždyť každým, sehemensším krokem k ulehčení osudu proletářských mužiků poškozuje těžce sebe i majetné vrstvy, o něž se opírá a které ho udržují při moci.

Jeho plán, omezit velkostatky na 500 desjatín, ponechat vedle toho velkostatky »vzorné« a pro průmyslové podniky, zejména pro pěstování cukrovky, z ostatního pak utvořit fondy k rozdělování mezi sedláky, je hodně neurčitý a narazí všude na velký odpor. Každý velkostatkář prohlásí, že rozdělení jeho velkostatku by poškodilo hospodářskou kulturu, že jeho velkostatek slouží průmyslovým podnikům atd.

Až do dneška nesplnil Skoropadskyj nic z toho, co oznámil o agrární otázce ve svém manifestě. Stanoveno jen, že velkostatkáři mohou prodávat do 25 desjatín jednotlivým mužikům a že majitelé malých pozemků mohou až do 25 desjatín půdy přikupovat. Nucený prodej však zaveden nebyl.

Stvoření silného, zdravého selského stavu na Ukrajině, to jest nejen základ národního blahobytu, to značí probuzení, vzkříšení Ukrajiny. Proto tvrdí Ukrajinci, že »samostatný ukrajinský stát musí se udržeti také ze sociálních příčin, neboť toliko ukrajinská vláda uspokojí hlad ukrajinského mužíka po půdě«.

Otázka agrární reformy zůstane hlavním programem každé ukrajinské vlády. Každá vláda bude smetena, která by chtěla zavést velkostatky a obnovit v plném

rozsahu jejich předrevoluční práva. Dokud se ovšem taková vláda opírá o moc násilí, udrží se na čas při moci. Ale mužici, ti »malozemelní a bezzemelní ohlíbo-robcí« nezapomenou nikdy na to, co jim revoluce slíbila a čeho byli už tak blízci, rozdělení půdy bude vždy jejich hlavním požadavkem.

Otázkou je dnes jen, zda dostane mužik půdu zadarmo, jak mu ji dávalo socialistické ministerstvo Holubovičovo a Vynyčenkovo, nebo za peníze, jak slíboval Skoropadskyj. Řešit se musí ještě otázka, zda dostane rolník pozemek přímo, nebo budou-li pozemky postátněny a rozděleny obcím nebo jiným jednotkám a rolníku dány k zužitkování dle zásad kommunistických.

Tolik je však jisto, že velkostatky dohrály na Ukrajině svoji úlohu, a to, co se tam dnes děje, je jen umělé oživování.

Názor tento potvrzuje i vyslanec ukrajinské vlády na vídeňském dvoře Vjašeslav Šl. Lipinski, potomek staré velkostatkářské rodiny na Ukrajině. Přimo elegickými slovy loučí se v těchto dnech se starým režimem na Ukrajině.

»Řešení agrární otázky přispěje k všeobecnému uklidnění, řešení, které ovšem není jednoduché a nesmí se dít ukvapeně. Úloha je usnadněna tím, že revoluce vyvolala stav, který se dá sotva změnit. Mužici zmocnili se nejen velkých kusů velkostatkářského majetku, ale zničili též zámky a dvory, zařízení a stroje tak důkladně, že nemožno provádět hospodářství ve velkém.

Moc skutečnosti činí z Ukrajiny velkostatkářské zemi malých a prostředních rolníků.

Velkostatkáři jsou ochotni prodat svůj majetek. Rolníci, kteří za pozemkové plodiny tržili velké peníze,

mají dnes bez přehánění miliardy rublů a mohou bez potíží platit.

Zákonodárci musí chránit malého rolníka a zamezit, aby při tomto prodeji nevznikl místo starého velkostatku nový. Proto bylo ustanoveno, že nikdo nesmí přikupovat půdu, má-li už 28 desjatín.« —

Kdo rozřeší na Ukrajině šťastně agrární otázku, rozřeší tím i celý ukrajinský problém.

V poslední době poukazuje se v Rusku, Ukrajině (i u nás), že mužik bohatne, že žije dobře a že se z něho stává malý bourgeois.

Tento okamžitý poměrný blahobyt — co nestačí dnes k blahobytu! — je vyvolán jen válečnou konjunkturou a přechodnou kritickou situací.

Mluvit dnes o tom, že socialismus zplodil v Rusku a Ukrajině z mužictva buržoasii a přivedl tak ideu socialistického státu ad absurdum, je znakem neporozumění válečné doby.

Kéž by vytvořila válečná doba, která přinesla tolik nemožností, na Ukrajině typus socialistických agrárníků s bourgeoisickým blahobytem!

V. Ukrajinci a Rusi.

Největší tragika slovanských národů spočívala před vojnou v tom, že úpěl tu a tam Slovan pode jhem Slovana.

Ukrajina byla dvojnásob nešťastná, trpěla po staletí pod ruským carismem a polsko-šlechtickou vládou.

Doba od nešťastné smlouvy Perejaslavské r. 1654, kterou dal se Bohdan Chmelnickij pod ochranu ruských carů, až do vypuknutí nynější revoluce ruské, je pro ruskou Ukrajinu dobou strádání a utrpení.

Nejen pro Ukrajinu, ale pro celé Rusko — na to se nesmí zapomenout. Velkorusi trpěli pod carismem jako Ukrajinci, umírali za své přesvědčení po tisících v žaláři, na Sibíři a na šibenici. Z velkých spisovatelů ruských jediný snad Gončarov nebyl pronásledován ruskou vládou.

Nebyl to ruský národ, který utiskoval Ukrajinu, nýbrž jen zpátečnický a despotický carismus. Že Ukrajinci zanevřeli časem proti celému Rusku i proti lidu, vykonavatelů carských rozkazů, dá se pochopit, je to lidské.

Faktem je však, že na ruské Ukrajině je zášť proti Rusku — existuje-li dnes ještě — mnohem menší, než u nás v Haliči a Bukovině, kde byla na mnoze uměle přestována stejně jako občanských výbuchů »deutschfreundliĥství« našich Ukrajinců na ruské Ukrajině nenajdeme. Ukrajinci přicházejí pomalu k poznání, že lid ruský za nic nemůže, že byl právě tak zotročený jako oni sami, a že Velkorusi jsou ve svém jádře dobří a dokonce i měkkí lidé. S demokratickým Ruskem by se už spřátelili.

Nesmí se už ovšem opakovat slova:

»Rossija jedinaja i nedilnaja.«

Mimulý doby, kdy se deklamovalo s přáním do budoucna:

»Bývala jen jedna Rus, tak jako jest jeden Bůh na nebi.«

To jsou fráze starého zpátečnického Ruska, kterými se národnosti, vzkříšené revolucí k životu, zbytečně jen dráždí.

Myšlenka sebeurčení národů platí pro všechny národy bez výjimky a platí i tehdy, když boří a na nových základech budují staré historické státy, mezi nimi carské Rusko.

Dobře pochopené Slovanství nemůže si přát návratu carských dob nebo utvoření jakéhosi velkého slovanského imperia, slučujícího všechny kmeny slovanské, třeba i násilím.

Idee Slovanstva musí býti prochnuty duchem doby, duchem svobody a spravedlnosti pro všechny (jednou v budoucnu i pro německý národ, až přijde ke slovu).

Příbuznost kulturní, společné zájmy ideální i praktické budou však pojit v budoucnosti slovanské národy pevněji než kdysi železné násilí a plané fráze.

Z toho hlediska třeba posuzovat ukrajinskou otázku a poměr Ukrajiny k Rusku.

Snahou dobrých Ukrajinců a Rusů bude nahradit bývalá carská pouta, foederací nebo aspoň demokratickým upřímným přátelstvím.

Zatím svědčí poměry na ruské Ukrajině pro foederaci s Ruskem. Nejsilnější, hlavně od mužiků za Ukrajince do konstituanty vyslaná strana, soc. revolucionáři jsou pro foederaci.

Samozřejmě jsou pro ni i ruská města na Ukrajině, která direktně po spojení touží, a inteligence na venkově, kněží a židé. Nelze podceňovat ani pravoslavných popů, kteří mají přes bolševickou vládu a revoluční hnutí velký vliv, ani významu židů, kteří jsou na Ukrajině snad ruštější než Rusi sami a jako pohyblivý živel mají v rukou obchod a dovedou se všude dobře uplatnit.

Inteligenti ukrajinští, kteří pracují intensivně a budí národ ze staletého spánku, mají před sebou velkou a vděčnou práci. Jen aby nezacházeli do extrémů a nedávali se svést předsudky a neoprávněnou nyní už, tradičně vypěstovanou bratrovražednou záští. Aby si odvykli už jednou nazývat Rusy »Moskały« a vše ruské »moskevským«, jako Rusi naopak aby se naučili říkat »Ukrajinec« místo »chachol« nebo »Malorus«!

Mezi národem ruským a ukrajinským jsou skutečně rozdíly. Učenci ukrajinští vidí tyto rozdíly v jazyku, literatuře a kultuře, v odlišných historicko-politických tradicích i v rozdílné povaze mužika velkoruského a ukrajinského.

První 3 kritéria samostatného národa jazyk, literatura a kultura jsou tak důležitá, že jim věnuji zvláštní kapitoly, abych dokázal, že Ukrajinci mají svůj krásný samostatný jazyk, bohatou literaturu a svéráznou kulturu.

Odlišné dějiny a z nich vyrostlé historicko-politické tradice dají se sledovati od pradávna. Staroukrajinský kyjevský stát vybudován byl na feudalistickém základě, proti němu Velkoknížectví Moskevské (pozdější Velkorusko) bylo řízeno vždy centralisticky.

Ukrajinu charakterisuje v minulosti nejlépe vojenská republika kozáků a svobodně volení hetmanové, znakem Ruska v minulosti jest vševládoucí samoděržavný carismus.

Pravoslavlí ruské se Svatým Synodem v čele proniknuto bylo úplně centralismem, organisace ukrajinské církve spočívala proti tomu na autonomním podkladě.

Považou liší se také Velkorusi od Ukrajinců. Lid selský je na Ukrajině klidný, vážný a veselý, miluje nade všecko půdu a přírodu vůbec. Ruský mužik je proti němu pessimističtější, rozervanější, je spíše přítelem komunismu, kdežto Ukrajinci jsou individualisty.

Duše ruská a ukrajinská jsou ovšem jinak silně příbuzny. — Revoluce potvrdila Ukrajincům jejich samostatnost, čistý Velkorus Kerenský dal Ukrajině v červenci r. 1917 autonomii. Pochopil myšlenky svobody a spravedlnosti i k druhému národu.

Rozumná demokratická vláda ruská najde v Ukrajincích silnou podporu. Přibuzenstvo a společné zájmy, boj o zachování demokracie a sociálních zákonů, které oběma zákonitě přinesla revoluce, svede Ukrajinu do jedné fronty s Ruskem.

Není třeba uváděti obšírných statistických dat o tom, že se přírodní bohatství Ukrajiny a Ruska vzájemně doplňují a že mají oba státy řadu stejných bodů, jediný pohled na mapu dokáže každému objektivnímu pozorovateli, že Ukrajina bude navždy gravitovat k Rusku a Rusko k Ukrajině.

Nacionalistické Lvovské »Dílo«, orgán haličských Ukrajinců, píše 22. května t. r. v úvodníku: »Ukrajina a ústřední velmoc — slovo výstrahy:« »Oslabení Ukrajiny může vést k znovuvybudování Ruska, ale ne takového, jakého je jim (Německu a Rakousku) třeba. Bylo by snad možno obnovit na chvílku carské Rusko, ale nemožno je udržet ho.

A bude snad demokratické Rusko vděčno ústředním velmocem za jejich politiku, směřující k obnově carského Ruska?

A měla by snad Ukrajina — která by v demokratickém Rusku měla vážný hlas — příčinu k vděčnosti ústředním velmocem za to, že znemožnily státní neodvislost Ukrajiny?»

VI. Ukrajinci a Poláci.

Mezi Ukrajinci a Poláky panuje dnes velké nepřátelství, tak veliké, že podobného nenajdeme snad ani mezi válčícími státy.

Ukrajinci žijí tam, kde se stýkají s Poláky, od 15. století v odvislosti a poddanosti.

Proti mužické demokratické Ukrajině stojí šlechtické Polsko, proti myšlence sebeurčení Ukrajiny stojí všepolská imperialistická »Polska od moře k moři« a Ukrajina leží jí na cestě k Černému moři.

Sjednocení Polsky a její samostatnost jsou známým, celým téměř světem uznaným a sympatickým požadavkem — pokud se pohybuje v ethnografických hranicích.

Dělit však Ukrajinu na levobočnou (to značí na levo od Dněpru) s historickými právy ruskými, a na pravobočnou s právy polskými, znamená zavádět do nové doby politický anachronismus.

Jedině zdemokratisování Polsky povede k urovnání staletého sporu polsko-ukrajinského, k spravedlivému rozřešení toho těžkého a bolestného problému.

Nenávist mezi Ukrajinci a Poláky stupňuje se stále víc. Ukrajinci vystupují v poslední době krajně radikálně proti polským šlechticům a domáhají se rozdělení Haliče na část polskou a ukrajinskou. Události světové války rozpor jen přiosťřily.

V české veřejnosti jsou známy »haličské« volby, hladovka ukrajinských studentů, zavraždění Potockého a vášnivé řeči a činy Poláků a Ukrajinců v cholmské otázce a jiných, budoucnosti obou národů se týkajících problémů.

Polský šlechtic dneška a ukrajinský mužík jsou dvě nesmířitelné protivy, tu se nedá o nějakém zdravém kompromisu vůbec mluvit.

Zlomení aristokratických tradicí u Poláků a zdemokratisování všeho života je první podmínkou budoucího smíření. Bohužel jsou tyto tradice u Poláků tak silně zakořeněny jako u žádného jiného národa.

Také Čechové nacházejí přátele jen v demokratických vrstvách polského národa, šlechtická stará Polska chovala se k Čechům vždy chladně, prakticky a cizí, ačkoliv jsme přímými sousedy. Demokratické Polsko může podat ruce na pravo i na levo, Ukrajincům i Čechům; Poláci nedemokratičtí nenaleznou přátel u žádného a byli by na konec osamotněni.

Jak daleko jde zášť polských šlechticů proti Ukrajincům, dosvědčuje výstřelek krakovského »Czasu« z nejnovější doby (6. června). »Czas« upozorňuje Maďary na ukrajinské nebezpečí v Uhrách a vyzývá je, aby pomáhali Polákům ve snahách o jednotu Haliče, protože »je-li ponechán východní Halič v polských rukou může zabezpečit Uhrám z té strany pokoj«. — Demokratičtí Poláci nebudou volat proti Ukrajincům malé, ale šovinistické maďarské imperialisty!

Vývoj národů nezadrží nikdo. Jednou sejdou se přece Poláci a Ukrajinci a vyplní se starý sen populárního carismem těžce pronásledovaného (ve vyhnanství téměř oslepnuvšího) ukrajinského spisovatele Konyského:

Moje bažaně.

Ne obskurant ja, ščo ne plaču
za tym, čoho nema,
ščo uže mynulo a myna...
Ja Ukrajině dolju bāču
ne v bunčukach, ne u bulavi,
ne u heťmanskiĭ holovi;
ne v skarbach schovanyh u skryni,
ne v zaporožskoj Ukrajinī,
ne u tym, ščob vybyvšys na volju
iz Polštěju znov vojuvat,

ta krov slavjansku prolyvať,
i zasivať trupamy pole.
Ja darom sliz ne prolyvaju...
Slavjan vsich v odnij sem'i (t. j. rodině,
ne zemi!)
pobačyť chočet sja meni...
Os, bačite — ja čoho bažaju.

(bažaně = bažení, touha; bunčuky, buřava, hejtman, Záporožská Ukrajina = odznaky kozácké bojovné doby, na voľju = na svobodu, trupamy = mrtvolami, pobačyť = vidět).

VII. Ukrajinci a Češi.

Češi nevšíмали si před vojnou poměrů na Ukrajině. Ukrajinci neznali nás.

Ukrajina nám byla a je, bohužel, dosud pouhým etnografickým pojmem. Poměry haličské byly u nás částečně známy jen proto, že zasahovaly do rakouské politiky ve vídeňském parlamentě.

O Ukrajině jsme znali, že měla kdysi kozáky, že jejím největším básníkem je Ševčenko, že se na Ukrajině zpívají jímavé dumky a živé kolomejky a že lid je většinou mužický a stojí na nízkém kulturním stupni.

Jinak zůstal nám lid i život ukrajinský vzdálený, neznámý — nenahlédli jsme do něho a necítíme s ním tak vřele, jak je naší povinností.

Před vojnou žili Češi na Ukrajině nejvíce v městech. České kolonie žily v Kijevě, Oděse a v druhých městech na ruské Ukrajině, v prostředí ruském, ne ukrajinském, ve Lvově mezi Poláky, v Černovicích mezi židy s německou kulturou a řečí. Naše »Besedy« necítily ani, že žijí vlastně na Ukrajině, vedly uzavřeny

život a stýkaly se s nejbližším městským neukrajinským živlem.

A na venkově, který reprezentuje vlastně Ukrajinu, žili Čechové jen jako jednotlivci, roztroušení za svým povoláním. Protože byli převážně příslušníky praktických stavů (lesníci, hospodářští správci, inženýři) neobírali se problémy národními a politickými, žili v dobré upřímné shodě s ukrajinským lidem, naučili se jeho řeči a splynuli s ním pravidelně už v druhé generaci.

Světová válka seznámila české vojáky s ukrajinským venkovem a lidem, ovšem jen povrchně. Jsme na Ukrajině zapsáni dobře. S radostí možno konstatovat, že se čeští vojáci chovali k mužíkům slušně, měli ohled a zřídka škodili, spíše přátelsky pomáhali. Nesčetněkrát jsem slyšel: »Čechy a Chorvati, to dobří ljudi!« Je v těch prostých mužických slovech skryta velká chvála pro české vojáky i celý národ.

Od inteligentů ukrajinských jsem za to několikrát slyšel, že se jich nelíbě dotkla česká kritika, pronesená nevhodnou formou a na nevhodném místě. Ještě štěstí, že těch příliš moudrých lidí mnoho nemáme! Od vlád a úřadů v temnotě udržovaný mužík je často mnohem chytřejší než mudrci, kteří ho chtějí poučovat a mentorovat.

Ukrajinci mají na nejasném poměru česko-ukrajinském také snad více viny než my. Dívají se na Čechy jako na svoje politické nepřátele.

Nemožno tu mluvit o Ukrajincích z Ruska. Ti nás před válkou ani neznali, až události světové války roznesly známost českého jména po celé zemi.

Za to ukrajinci haličtí, vlastní nositelé ukrajinské idey v přítomné době, vidí v nás přívržence ruského imperialismu, namířeného proti neruským kmenům,

vidí v nás dokonce přátele carismu — a ve vídeňském parlamentě dochází k spojenectví poslanců ukrajinských a německých.

V ukrajinské inteligenci haličské podařilo se vyvolat před vojnou přímo chorobnou zášť proti všemu ruskému, nejen proti carismu, ale i proti ruskému lidu a jeho jazyku. Zášť a antagonismus proti Rusku přenášejí Ukrajinci politicky i na Čechy. Tito haličtí Ukrajinci — je mezi nimi mnoho lidí, milujících nade všecko svůj mužický národ — nemohou zapomenout Čechům, že vidí v Rusku vždy, ať tam jsou už poměry jakékoliv, přece vždy jen slovanský kmen.

A je marno vykládat Ukrajinci takového ražení, že Češi nemilují v Rusku vlády despoticke a utiskující, i kdyby se stavěla za program »panslavistický«, že nemilují ani násilnické vlády caristické anebo bolševické, nýbrž vždy jen lid.

Ti Ukrajinci, kteří v Čechách vidí »kacapy«, neznají Čechů, jejich demokratičnost a dobrou vůli poznat vše a být spravedlivým za všech okolností. Až se Češi a Ukrajinci poznají, budou dobrými přáteli.

Vždyť mají oba mnoho společného v historii i nynějším politickém vývoji, mají příbuznou řeč i mnohé vlastnosti duševní, a jako budoucí sousedé budou mít i praktické společné zájmy.

Dějiny Ukrajiny i Čech jsou vyplněny utrpením v minulosti. Ukrajinci trpěli po staletí pode jhem tatarským a carským, Češi pod německým.

Nejslavnější dobou českých dějin je doba husitská, na Ukrajině kozácká. Nápadná je podoba a osud těchto národních vojsk, drahých každému Čechu i Ukrajinci.

Z ušlechtilých motivů postavil se malý český národ do boje proti půl Evropě, vytvořil slavné, na demokratických základech založené a dobře disciplino-

vané husitské vojsko a byl tak silný, že nikomu se nepodařilo Husity zdotat, až podlehl u Lipan pro vlastní nesvornost.

Aby ochránili svoji svobodu, vytvořili Ukrajinci podobně v 16. století mocnou kozáckou svobodnou vojenskou republiku — Záporožskou Sič — se vzorně demokratickým zařízením a železnou disciplínou. Nejvyšší vojenská hlava, hetman, volen byl všeobecným hlasováním Záporožských kozáků. — Kozáci bojovali vítězně proti nepřítelům ze všech stran, až sám jejich hetman Bohdan Chmelnickyj poddal se ruskému caru.

Po době slávy přišel u Čechů i Ukrajinců čas úpadku a hluboké staleté dřímoty. Mateřský jazyk u obou stal se méněcenným ve vlastní zemi, udržel se jen v prostých selských chatách na venkově. Města a vlády byly cizí, bylo jich třeba — nebo ještě je — dobývat.

Hlavní města moravská jsou ještě dosud v rukou německých, na Slovácku opanovali města Maďaři. Ukrajinci sídlí do dnes rovněž na venkově, měst nemají.

Z dřímoty probouzí Čechy a Ukrajince národní buditelé. Politickému vzkříšení předchází probuzení jazykové a vybudování národní literatury. První buditelé čeští i ukrajinští vystupují před více jak 100 lety. Až do světové vojny žijí však oba národy politicky nesamostatně.

Světová vojna probouzí snahy po samostatnosti u obou národů v plné, živé síle. Naše sebeurčení je ukrajinské sebeoznačení. Májová deklarace českých poslanců v r. 1917 a boj ukrajinské Centrální Rady a uznání Kerenského spadá téměř v jednu dobu.

Za dva hlavní body programu prohlášeno národní a sociální osvobození lidu. V Čechách i na Ukrajině dochází mezi politickými stranami k de-

batám a polemikám o tom, které osvobození je potřebné v první řadě.

Vynyčenko, bývalý ministrpresident ukrajinské republiky, pronesl na schůzi »Malé Rady« v Kyjevě 28. dubna t. r. o tomto thematicu řeč, která by mohla být stejně dobře pronesena i v Praze:

»Došlo ku kolisi dvou ideí: sociálně-politické a nacionálně-politické, a v té kolisi spočívala trudnost našeho postavení... Naše inteligence se přesvědčila, že bez nacionálního vzkříšení nemůže být úspěšného boje pracujících tříd za sociální obrození.

To nechápou ti, kdo nebyli národnostně tak utiskováni jako my a kdo nemusili za vzkříšení národa tak bojovat jako my. Nesmíme se spoléhat ani na autonomii v cizí zemi, ani cos jiného; myslím, že jen vlastní stát zabezpečí národní vzkříšení.«

A dále: »toliko harmonie sociálních zájmů s národními dá nám tu velkou sílu, které ani Němec nepřemůže.« —

V nynějším stadiu rozeznávají Češi ukrajinism dvojí:

Oficielní ukrajinismus chce stvořit z ruské Ukrajiny stát s protislovanskou tendencí, který by byl fetězem v německém »Drang nach Osten« a spojoval německé Baltické moře s německým Černým mořem a

Ukrajinišmus pravý, ukrajinismus ukrajinský, který vyplňuje ideály Ševčenkovy a buduje samostatnou Ukrajinu, jako významný stát v budoucí lize národů.

Pravý ukrajinismus není ani vídeňskou, ani berlínskou intrikou, ani separatismem, ani fantastickým výplodem mladých ideologů, je to silné národní hnutí.

které má kořeny v třicítimilionové masse ukrajinských mužiků a které vyplývá ze zásady sebeurčení národů.

VIII. Ukrajinci a Maďaři.

Kapitola o Ukrajincích a Maďarech je ze všech nejkratší a nejsmutnější. Ukrajincům uherským (je jich přes ½ miliónu) daří se ze všech nejhůře, byli systematicky zatlačeni do hrozné materiální i duševní bídý. Jsou na tom dnes hůře než Slováci...

IX. Ukrajinci a Rakousko-Uhersko, politika Ukrajinců ve Vídni a vděčnost vlády za války.

X. Ukrajinský jazyk.

Sen o panslavistickém zprostředkujícím jazyku je utopii. Slované rozřešili si otázku tu už jinak.

Kdyby se však jednou takový jazyk volit měl, byl by to v první řadě ukrajinský.

Na Ukrajině dorozumí se snadno Jihoslován, Polák, Rus i Čech, ku podivu lehce a rychle.

Dlouhou dobu udržovala se mylná theorie o maloruském jazyku jako dialektu ruštiny, v částech souvisících s Polskou, jako o selském dialektu polštiny. Netřeba velkých důkazů o nesprávnosti těchto teorií. Každý, kdo na Ukrajině byl a slyšel mluvit čisté Ukrajince, poznal, že ukrajinský jazyk je krásný, zvučný a samostatný. Protože samostatný jazyk je nejdůležitějším znakem samostatného národa, byly právě theorie o ukrajinštině jako dialektu ruštiny od carské vlády silně

podporovány a každé opačné mínění přísně trestáno. O samostatnosti ukrajinštiny přesvědčí několik ukázek ku konci knihy, které převedeny jsou z cyrilského písma do latinky.

Před třemi roky zesnulý spisovatel mnoha cizích mluvnic a příruček, moravský lidový filosof-podivín, Prant, vymazal, napsal ve své učebnici »Rusínsky snadno a rychle«: »Rusínština je vlastně čeština s ruským přízvukem.«

Nemůžeme to brát doslovně, rozhodně je však v té myšlence něco zdravého. Ukrajinština je skutečně mostem mezi jazykem českým a ruským.

Když Čech zvykne na cizí přízvuk, dohovří se snadno s každým mužíkem na Ukrajině, Slovák ještě snáze. Přijemně se mě dotklo, když jsem slyšel chválit Čechy a Slováky za to, že »hovoryť po našem«.

Bukovinský ukrajinský filosof, prof. Stockij, považuje srbochorvatštinu za jazyk nejbližší ukrajinskému; ruštinu, polštinu a češtinu za vzdálenější. Prostí jihoslovanskí vojáci dohovřili se s Ukrajinci opravdu nejrychleji, u druhých Slovanů bylo pozorovat jakési počáteční obtíže.

Literární památky staré kylevské říše z 11. století jsou sepsány jazykem církevně staroslovanským, je v nich však dosti přimíšenin tehdejšího staroukrajinského jazyka, které zřejmě odlišují se od ruštiny. Jazyk ruský a ukrajinský byly už ve 14. století blíží než dnes. Rozdílná kultura, povaha a i vnější okolnosti přispěly k tomu, že v pozdějších stoletích se oba jazyky vyvíjely samostatně. Rozdílly se stále stupňovaly a dnes stojí ukrajinský jazyk se svojí velkou literaturou i silnou poesíí lidovou jako samostatný a rovnocenný všem ostatním jazykům slovanským. Neuznávat to - znamená zavírat oči před pravdou.

Spravedlivé a rozhodné slovo pronesla o tom sama petrohradská Akademie Věd a umění v revolučním roce 1905. Akademie — tedy korporace v první řadě kompetentní — vyslovila se proti carské cenzuře spisů, psaných ukrajinským (maloruským) jazykem a zdůraznila, že ruský a ukrajinský jazyk jsou dva samostatné jazyky.

Kdo chce být dnes, v době rodící se pravdy a svobody, papežštější než sám papež?

XI. Ukrajinská literatura.

Když se schylovalo 18. století ku konci, stál ukrajinský národ na kraji záhuby. Jazyk jeho byl zaháněn ze škol, úřadů, vyloučen ze všeho veřejného života, v kruzích vzdělanců hovořilo se jen rusky a polsky.

Jenom v chudých selských chatách, u ujařmeného lidu, udržela se — jako kdysi u nás v Čechách — rodná mluva, rodná píseň, národní zvyky a obyčeje.

Do doby největšího úpadku ukrajinství spadá vystoupení lidového spisovatele a filosofa Skorovody, který při svých toulkách po Ukrajině přednášel písně a bajky, namířené proti pánům a boháčům. Uděil tím na lidovou strunu. Mnoho z jeho písní udrželo se až do dnes, tak mluvily lidu do duše. Jazyk Skorovodův však nebyl čistý.

Počátek ukrajinského písemnictví znamená Kotljarevského »Eneida«, vydaná r. 1798 v Petrohradě, první dílo, psané čistou ukrajinštinou. »Eneida«, důvěrnou láskou k rodnému jazyku a lidovým obyčejům, rozšířila se po celé Ukrajině a dočkala se brzy trojího vydání.

Poltavské zemstvo uctilo památku Kotljarevského, zakladatele písemnictví ukrajinského, v letech 1894—8 postavením pomníku s nápisem:

»Budeš, baťku, panuvaty,
poky žyvuť ludy,
poky sonce z neba sjaje,
Tebe nezabuduť.

Ivan Kotljarevskij, peršyj ukrajinskij narodnyj poet.
Rodyvsja roku Božoho 1769, spočyv 1838.»

Láska Kotljarevského k rodnému jazyku, národním selským zvykům a obyčejům zračí se též v první operetě ukrajinské »Natalce Poltavce«, uvedené na scénu v Poltavě. »Nataška Poltavka« hrála velkou úlohu v historii ukrajinského divadla, udržela se celých sto let na jeho repertoiru a náleží do dnes k nejoblíbenějším divadelním kusům pro živý dramatický spád, znamenitě líčené typy a krásný jazyk. Byla přeložena i do druhých jazyků slovanských a hrála se také hojně na velkoruských divadlech.

Otcem národa ukrajinského, jeho vlastním buditelem a největším spisovatelem je Taras Ševčenko, jehož »Kobzar« a »Hajdamáci«, vytištěné v čtyřicátých letech minulého století, rozletěly se jako blesk po celé Ukrajině a zajistily Ševčenkovi slávu nesmrtelného genia.

Ševčenko je ukrajinský Hus, Komenský a Svatopluk Čech v jedné osobě, čistá, za lid trpící postava, vychovatel národa a slavný spisovatel.

Před 4 roky slavila se památka stoletých narozenin Ševčenkových a rozepsaly se o něm noviny všech národů.

Dětská léta prožil Ševčenko v bídě. V 11 letech osiřel úplně a trávil potom mladá léta jako syn nevolníka v panské službě. V r. 1838 vykoupili Ševčenka na svobodu za 2500 rublů vzácní lidé, kteří poznali jeho malířské nadání a duševní bystrost. Mezi jeho vysvoboditelů byl i ruský poet Žukovskij.

Ševčenko odchází do Petrohradu, učí se v Akademii krásných umění malířství a skládá při tom v roce 1840 svého »Kobzara«, v r. 1841 »Hajdamáky«. V r. 44. dokončil Ševčenko studia a odchází s diplomem na Ukrajinu. Tou dobou je už známým a slavným po Ukrajině.

Burcoval svými písněmi národ, volal ho k boji za svobodu Ukrajiny, hřímal proti útisku, proti nevolnictví, proti udržování národa v temnotě a slova jeho — prostá a mocná — čítána inteligenty a rozuměli jim i v nejchudších chatách.

30letý Ševčenko zakládá s prof. university kyjevské Kostomarovem, všestranným spisovatelem Kulišem a ještě několika mladými nadšenými lidmi bratrstvo »Kyrila a Metoděje«, jehož působení a cíl popisuje prof. Hruševskij slovy:

»Nazvali je bratrstvem »Kyrila i Metoděje«, prvních učitelů slovanských, kteří přinesli na Ukrajinu literaturu, osvětu i slovo Kristovo. Snažili se dosáti toho, aby nebylo nevole mezi lidmi, aby zrušeno bylo poddanství tak, aby jedni lidé nebyli otroky druhých.

Aby nežili jedni lehce a druzí v těžké práci, aby nebylo rozdílu mezi mužky a pány nebo kupci, aby měli všichni stejná práva.

Aby každá víra a národnost byla svobodná, aby každý člověk mohl věřit tak, jak sám chce, a nebyl nucen ani k pravoslaví, ani ke katolictví.

Aby bylo volno tisknout všechny knihy a časopisy bez pronásledování vrahností, aby nebylo možno trestat lid za to, když vyslovuje svoje myšlenky a je mezi lidem šíří.

Aby každý národ slovanský, mezi nimi i ukrajinský, živ byl samostatně, dle své vůle, pod svojí vládou; aby vláda byla volena dle přání lidu; aby nevládl a nepano-

val jeden národ nad druhým, ale aby žil každý svobodně, aby žily národy toliko v bratrském svazu mezi sebou, společnými silami si pomáhali a bránili.»

Ševčenko propagoval tedy už před více jak 70 lety ve svém bratrstvu největší ideály dneška: »Sebeurčení národů a ligu národů«. To, co hlásá dnes Wilson v době světové války, bylo na programu Ševčenkově před r. 1848.

Caristická vláda učinila konec všem ideálům, zavřela »Bratrstvo« v r. 1847 a členy jeho, »bratčiky«, uvrhla do vězení. Mezi jinými i Kostomarova, Kuliše a Ševčenka.

Deset let tráví Ševčenko ve vyhnanství, v těžkých žalářích, nedovoleno mu ani psát po ukrajinštinu, ani mluvit. Zásluhou hrabat Tolstých dostává se mu v r. 1857 amnestie, Ševčenko vrací se z vyhnanství.

Žije však od té doby většinou v Petrohradě. Rok před smrtí oženil se Ševčenko ještě s nevolnicí Olžkerií Polusmakiynou, ale rozešel se s ní brzy. Umírá v r. 1861.

Tělo Ševčenkovo přeneseno na Ukrajinu a pochováno v Kanevi, nad Dněprem, o kterém Ševčenko tolik básnil, a zbudována mu mohyla, ku které putují nyní každoročně tisíce Ukrajinců.

Ševčenko, týraný a slavený, typický představitel svého mučeného, deptaného národa, odpočívá uprostřed své Ukrajiny; jeho slova však žijí a budou žít tak dlouho, jak Ukrajinci sami.

O Češích a jejich probuzení zmiňuje se Ševčenko sympaticky na několika místech. Jeho óda na Husa je snad nejkrásnější oslavnou básní Husovou. Neurveřejňují ji proto, že už byla před lety přeložena do češtiny.

•

V posledních letech života Ševčenkova a po jeho smrti stává se Petrohrad střediskem ukrajinského duševního života. Spisovatelé ukrajinští soustřeďují se tu kolem literárně naučného měsíčníku »Osnova«, do kterého psal před svou smrtí také Ševčenko. Buditelé Kostomariv, Kuliš, Navrockyj, Maximovič, Rudanskyj, Kutyk, Kucharenko, Kuzmenko, Čubyňskij a řada jiných přispívá básněmi a vědeckými články do »Osnovy« a křísí národ.

Po prvních velkých úspěších »Osnova« upadá a zaniká v r. 1864, protože — jak praví Barvinskyj — »poesie bujných větrů, stepových mohyl, čumáků, černobrvých děvčat, zezul a slavíků nebudila už zájmu v době, kdy se přemýšlelo o probuzení lidu, o svobodě a blahobytu národa.« Vidíme, že vývojové fáse literatury ukrajinské i české mají mnoho podobností.

Po úpadku »Osnovy« přenáší se ukrajinský literární ruch do Haliče. Zarevič a Wolodimir Šaškevič (syn Markijana) vydávají literární týdeník »Večernice«, po zaniknutí jejím vychází Klimkovičův politický list »Mety«, později »Niva« a »Rusalka«. Proti časopisu »Slovo«, které psalo pro úplné sjednocení politické i jazykové s Ruskem, vzniká list »Pravda«. »Pravda« stává se hlavním listem také ruských Ukrajinců. Píší do ní Kuliš, Navrockyj, Ohonovskij, Barvinskyj, Konyskyj, Staryckyj a Levickyj-Nečuj.

V desetiletí 1860—70 proniknuty jsou listy a literatura haličská silným národním duchem. —

V r. 1873 stává se Kyjev centrem duševního života. Organizátorem vědecké práce stal se prof. Antonovič, vedle něho vynikli Drahomanov, Rusov, Lupenko, Michalczuk, Vouk (zesnulý v těchto dnech), Žiteckyj, Čubyňskij a jiní. — Právě v okamžiku, kdy měl vyjít

třetí svazek »Zapisk« (souhrn přírodopisných, etnografických a jiných vědeckých prací) a kdy chystal se Maximovič vydati soubornou historii Ukrajiny, vyšel osudný carský květnový úkaz z r. 1876, kterým zapovězeno ukrajinsky psát, vydávat ukrajinské knihy, jazyk ukrajinský vyloučen ze škol, z církve, z úřadů a celého veřejného života.

Brutální carismus udusil ukrajinský život a zadržel svým hrozným bureaukratickým aparátem vývoj na 30 let.

Ukrajinci na Rusi umkli, mnozí spisovatelé a učenci odešli do Haliče, kde se těšili přece jen jakés takés svobodě (mezi nimi Hrušeskyj) a ozvali se až r. 1905, kdy první ruská revoluce vybojovala svobodu i ukrajinskému jazyku. Plné svobody tisku dočkali se ruští Ukrajinci až ve světové válce po únorové revoluci 1917 . . .

Od květnového carského úkazu, který nazvali Ukrajinci případně »lex Jusephovicia«, pěstován ukrajinský jazyk a literatura téměř výhradně v Haliči. Ve Lvově založené »Tovaristvo imeni Ševčenska« je ukrajinskou akademií nauk, je nejvyšší vědeckou institucí pro Ukrajinu rakouskou i ruskou a srdcem všeho literárního i vědeckého ruchu.

Literatura krásná i vědecká nabývá v posledních desetiletích všestrannosti a rozvíjí se utěšeně.

Z význačných básníků a spisovatelů jsou známi Volodimir Samijlenko, Stepan Rudaňskyj, Boris Hrinčenko, Ivan Franko, Pavlo Hrab, Lesa Ukrajinka, na Bukovině Olga Kobylaňska (ze starších Feďkovič a Vorobkievič), na ruské Ukrajině znamenitý Vynyčenko, také politicky činný.

Z učenců důkladný Rudnyčkyj z university Lvovské a ukrajinský Palacký, prof. Hruševskyj. Hruševskyj stal se dědicem Kostomarovým, Antonovičovým a Lazarevského, vydal jako prof. ukrajinské katedry historie na universitě Lvovské řadu populárních i vědeckých historických spisů, zejména pak »Ilustrovanou historii Ukrajiny.«

Zasáhl podobně jako Vynyčenko do dnešní politiky ukrajinské, byl předsedou »Ukrajinské centrální rady« a bylo proti němu při německém převratu z 29. dubna užito i brachiálního násilí, když protestoval proti rozehrnání rady; později byl na něho spáchán atentát.

Nejpopulárnějším haličským ukrajinským básníkem je Ivan Franko, nedávno zesnulý, demokrat tělem i duší, sympatický a neohrožený pěvec mužiků a malého lidu. Politicky je i nám znám svým velkým radikálním bojem proti polské šlachtě a útisku národa. Trpěl za svoje přesvědčení též v žaláři. Mnoho z jeho písní znárodnělo a zpívá se dnes po Ukrajině. Některé z jeho spisů přeloženy i do češtiny.

Celá literatura povstala z pověstí o Dobušovi. Mahenů »Janošík« je ukrajinský Dobuš, lidový loupežník, cítící vřele s chudým lidem.

Kulturní žití na Ukrajině roste dnes jako v pohádce. Ukrajinské knihy tisknou se v tisících, žurnalistika ukrajinská se vzmáhá, divadla ve Lvově (Stadnyckyj, Rudanskyj) a v Kyjevě jsou vždy plna a stojí umělecky vysoko, osvětové a kulturní spolky, na prvním místě »Prosvita« jsou pověstny po celé zemi.

Jenom silný a samostatný jazyk může vytvořit takovou všestrannou a bohatou literaturu, jenom velká životní síla, skrytá v ukrajinském lidu, mohla přetrvat nesčetná pronásledování a přivést literaturu na tak vysoký stupeň!

XII. Ukrajinská lidová kultura.

Všecky obavy o Ukrajinu a jejich samostatnou budoucnost vymizí, vznikneme-li trochu do jejich kultury.

Je to kultura čistě slovanská.

My Čechové stali jsme se sice — hlavně pro svoji zeměpisnou polohu — předbojovníky Slovanstva (ať už v starém nebo novém smyslu), ale stali jsme se zároveň praktičtějšími a ztratili jsme ten čistý pel slovanský, jehož kouzlo se cítí při vkročení do poslední ukrajinské chatky.

Vkročíte-li v Čechách nebo na Moravě do domu, nepoznáte často, jste-li v domě českém nebo německém. Za to na Ukrajině ovane vás v každé chatce slovanský duch: nejen slovanský jazyk, ale i chatka sama, typické její uspořádání, kroje obyvatel, jejich zvyky, mravy a obyčeje.

Umělá duševní kultura u Ukrajinců je nízká. Národ udržován cizími vládami a úřady, zámyslně po staletí v temnotě, jen malá jeho část zná číst a psát. Skoro 80% všech Ukrajinců jsou analfabeti; statistika některých gubernií ruských, horských krajů rakouských a zejména uherských je přímo hrozná.

Lid udržován je nejen v duševní temnotě, nýbrž i v materiální bídě a musí se bít od malička až do smrti těžce se životem.

Přes to žijí ukrajinští muzici — vlastní Ukrajinci — krásným přírodním životem, protože mají vysokou kulturu srdce a velké nadání.

Na pohled lhostejný a apatický ukrajinský mužik vyplňuje si celý život písní, originálními zvyky a obyčeji a raduje se, upřímně, jako malé dítě, ze života, raduje se svým nevinným a prostým srdcem.

Kdo byl jednou na Ukrajině a slyšel veselé kolomejky, živé kozáčky, šumky, dřibušky, jímavé, smutné dumky, vánoční koljady, štědrívky, písně obžinkové, vesílní (t. j. svatební), které zpívají se od Sanu až téměř ke Kavkazu a plynou z prostých hrdel bez jakýchkoliv umělých příkras, nezapomene nikdy na Ukrajinu a skloní se před velikostí a silou národní ústní poesie ukrajinské, před hloubkou duše a zdravou vtipností ukrajinského mužíka.

Není národa — Rusy samé snad vyjímaje — který by se mohl pochlubit tak mocnou národní ústní literaturou a tak originelními hudebními melodiemi.

Velikou výhodou je, že dialekty ukrajinské se jen nepatrně liší, takže si dobře rozumí Ukrajinec haličský s Ukrajincem ruským, a ukrajinská píseň rozletí se vždy bez překážek po celé zemi od Sanu a karpatských hor až k Azovskému moři.

Nevymizí mi z paměti jeden krásný den ze světové vojny. — Byl jsem se svým čistě ukrajinským oddělením povolán v zimě r. 1917 ke Stanislavi. Byli jsme v lese, několik kilometrů za linií. Poměry byly těžké, provisorní lehké dřevěné baráky, ostrá haličská zima, nedostatek vody a lidé oddělení dvěma liniemi od svých rodných chat (byli skoro všichni z okupované části Haliče a Bukoviny).

Druhý den po příchodu do lesa bylo prázdné. Od oběda až do večera ozývaly se z baráků za pronikavé zimy a vánice kolomejky, dumky a jiné písně, ne snad naučené, nýbrž improvizované, týkající se našeho příchodu do lesa, strádání, nedostatku vody a rodných hor, jejichž obrysy bylo vidět z nedaleké paseky.

Ze 200 hrdel ozýval se žal a touha po domově, odhodlaná resignace i jakási životní radost přes všechny útrapy. To zpívali mužíci, z 80% analfabeti.

A když se zpěvem (a upřímně řečeno i rumem k večeři podaným, který pijí Ukrajinci nade všecko rádi), rozjařili, počali večer s originelními výstupy, a sice takovými, že by se za ně nemusilo u nás stydět žádné ochotnické divadlo.

Den na to šel jsem se podívat brzy ráno, jak se lidem daří. Leželi v barákách na pryčnách, na pokrývkách byl poprašek sněhu, navátý nedohotoveným stropem a skulinami ve stěnách. Nezmrzli, bohudík, nikdo; leželi přitulení jeden k druhému a oddechovali silným, zdravým spánkem — moji pevní, houževnatí Ukrajinci

Krásná je duše ukrajinského muzíka a dříme v ní veliká síla. Kdy se probudí úplně?

»Durný« (hloupý) muzík je v jádře silnou individualitou, durným není naprosto — vyznamenává se naopak, nakládá-li se s ním dobře, veselou povahou a dobrými, zdravými nápady, francouzským »esprit«, v slovanském muzíckém podání.

Potěšitelným úkazem je, že ukrajinští spisovatelé, básníci a umělci nevzdalují se lidu, z něhož vyrostli, že z něho pilně čerpají a zůstávají přístupni i prosté muzické duši. Jazyk Ševčenkův milován je učenici i muzíky, a je těžko rozeznat u Ševčenka i jiných velkých autorů hranice mezi dílem básníkovým a lidovou poesíí. Toto přiblížení se lidu i v literatuře je ovšem u Ukrajinců příkazem naprosté nutnosti. —

Nejen zpěv a ústní literatura, ale i jiná lidová umění na Ukrajině stojí vysoko.

Kdežto u nás se stalo nošení krojů jen výmínečným, příležitostným a jen na Slovácku se ještě ve větším rozsahu udrželo, chodí ukrajinští muzíci vesměs v krojích.

Jsou to praktické a hezké kroje, pro milovníky krojů pravá pastva. V každém kraji jiné a všude téměř originelní a krásné. Vyšívané ovčí kožichy a soročky, sukénky, »horbatky«, pestré ozdoby na hlavách a jiné části oděvu jsou tak rozmanité a pestré, že zasluhují zvláštního odborného pojednání.

Stejně i řezbářské umění, v němž stojí vysoko Huculi, lidové malířství všeho druhu (také velikonoční kraslice) a zvláště stavitelské lidové umění. Četné dřevěné zajímavé a krásné kostelíky, vystavené mužíky, i jiné dřevěné stavby, prozrazují vysoké nadání a smysl ukrajinského mužika pro krásno i dobrý vkus. Takový národ opravňuje k nejlepším nadějím do budoucna.

Také naše umění a naše literatura bude jednou čerpati hodně z východu. Neškodilo by, kdybychom se místo západu obrátili na východ a osvěžili se trochu zdravým dechem našich východních mužických »chlopských« států!

XIII. Ukázky z ukrajinské literatury.

Ivan Kotljarevskij (1769—1838).

1. Úryvek »Z Eneidy«: Kotljarevskij neměl při skládání na mysli starý Řím, nýbrž rodný kraj a jeho selské zvyky a typy. Napsal »Eneidu« formou populární a projevil na několika místech hluboký sociální cit. Svě krajany, ukrajinské mužíky, upíčí v největší robotě, těší líčením pekla:

»Paniv za te tam mordovali
i žarili zo vsích bokiv,
ščo ljudam lhoty nedavali
i stavili jich za skotiv.«

(Paniv = pánů, lhoty = úlevy, za skotiv = za skot.)

2. Písně z operety »Nataľky Poltavky«,
které zprostonárodněly:

V druhém jednání zpívá Petro:

1.

U susida chata bíla,
u susida žinka míla;
a u mene ni chatenky,
nema šfasta, nema žinky.

2.

Za susidom moľodeci,
za susidom i odovici,
i dívčata pohľadajut, —
vsi susida poljubľajut.

3.

Susid raňše mene síje, —
u susida zelenije;
a u mene neorano
i ničoho nesijano.

4.

Vsi susida vychvaljajut,
vsi susida považajut;
a ja marno časy traču,
oden v sviti tilky plaču...

(moľodeci = mladé vdané ženy, považajut = váží
si, oden = jeden, sám, tilky = toľko.)

* Nataľka celuje ku konci jednání Petra a zpívá:

Oj, ja dívčina Poltavka,
a zovut mene Nataľka, —

dívka prosta, ne krásiva,
z dobrým sercem, ne spesiva.

Kolo mene chlapeci v'jutsja
i za mene časom bjutsja,
a ja ljubľu Petra duže, —
do druhých meni bajduže.

Moji podruhy pustujut
i zo vsjakymy žartujut,
a ja bez Petra skučaju
i veselosti ne znaju.

Ja z Petrom mojím šťastliva
i vesela, i žartleva,
ja Petra ljubľu dušeju,
vin oden vľadije neju.

(ne spesiva = rozpustilá, duže = velmi, bajduže =
nic mi po nich není, podruhy = soudružky, skučaju = je
mi smutno, vin = on, oden = sám, jediný.)

Taras Ševčenko (1814-1861.).

Vroucí láska Ševčenkova k Ukrajině a obavy o její
osud — odůvodněné, jak dějiny později ukázaly — zračí
se v nesčetných jeho písních. Jednu z nich, složenou
roku 1847 v Petrohradě, uvádím:

Meni odnakovo

Meni odnakovo, čy budu
ja žit v Ukrajině, čy ni,
čy chto zhadaje, čy zabude
mene v snihu na čužini —
odnakoviŝenko meni!

V nevoli vyris miž čužimy,
 I, neoplakanyj svojiny,
 v nevoli plačuči umru,
 i všo z soboju zaBERU;
 maloHO sliđu ne pokinu
 na našij slavnij Ukrajinu,
 na našij — ne svojij zemlji.
 I ne pomjane batko z synom,
 ne skaže synovi: »Molys,
 moly sja, synu! Za Ukrajinu
 jeho zamučyls kolyš«.

Meni odnakovo, čy bude
 toj syn molyty sja, čy ni.
 Ta ne odnakovo meni,
 Jak Ukrajinu zliji ludy
 prispľjat, lukavi, i v ohni
 jiji okradenuju zbudať
 Och, ne odnakovo meni!

(Odnakovo = jedno, čužině, = cizine, pomjane =
 vzpomene, batko = otec, moly sja = modlí se, kolyš =
 kdys, prispľjat = uspat, lukavi = zlomyslní, zbudať =
 zanechají, zbudou se ji).

*

Z písni, tičících slavnou kozáckou minulost Ukrajiny,
 její svobodu a volnost, vyjímám úryvek z »Tarasovy
 noci«:

Tarašova nič.

Bula kolys hetmanščina, ta uže ne verneťsja!
 buľo kolys — pamuvaly, ta biľše ne budem
 Toj slavy kozackoj, po vike ne zabudem!
 Ukrajinu, Ukrajinu! neňko moja, neňko!

Jak zhadaju tebe, kraju, zavjane serdenko!
 De podilos kozačestvo, červoni župany?
 De podilas dolja, volja, bunčuky, hetmany?
 De podilos? Izhorilo! A čy zatopylo
 syne more tvoji hory, vysoki mohyly?
 Moučat hory, hraje moře, mohyly sumujut,
 a nad dityny kozackymy pohanci panujut

(vernefsja = vrátí se, vik = věk, neňko = matka,
 de podiloš = kde jsi se podělo, červoni župani = červené
 župany (historický kroj hejtmanů), dolja = štěstí, volja =
 volnost, mohyly = nad hroby zřizovány v Ukrajině mo-
 hyly, moučat = mlčí, sumujut = truchlí.)

•

Z překrásného Ševčenkova »Poslání« k národu ukra-
 jinskému, které mluví živě k duši i srdci, uvádím 2
 úryvky:

**Do mŕtvých i živých i nenarodženných zemľakiv mojich,
 v Ukrajině i ne v Ukrajině suščich, moje družneje poslanie.**

I.

Schameniť sja, nedoljudki,
 dity jurodyvi!
 Podyvit sja na raj tychyj,
 na svoju Vkrajinu,
 poljubite ščyrym sercem
 velyku ruinu!
 Rozkujte sja, bratajte sja!
 U čužomu kraju,
 ne šukajte, ne pýtajte
 toho, ščo nemají
 i na nebi, a ne tilko

na čužomu poli
V svojoj chati — svoja pravda,
i syla, i volja!

II.

Učite sja, braty moji!
Dumajte, čytajte,
i čužomu naučajteš,
i svoho ne curajteš:
Bo ohto matir zabuvaje,
toho Boh karaje;
čuži ludy curajut sja,
v chatu ne puskajut
svoji dity — mou čužiji,
i nemaje zlomu,
na vsij zemlji bezkonečnij,
veseloho domu.

(schamenij sja = vzpamatujte se, nedoljudki = ne-
lidští lidé, jurodyvi = bez slitování, ščyry = upřímný,
rozkujte sja = rozpoutejte okovy, šukajte = hleďte,
necurajteš = nestyďte se za . . ., mou = natož.)

*

V popisování přírodních krás a různých nálad jest
Ševčenko nedostižným mistrem. Malou ukázkou jest
báseň:

Večir.

Věnována Af. Al. Lazarevskému.

Sadok vyšnevyj kolo chaty,
ohrušči nad vyšňamy hudut;
pluhatori s pluhami idut!
spivajut idučy dīvēčata,

a materi večerjat žduť!
Semja večerja kolo chaty;
večirňa ziroňka vstaje;
dočka večerjat podaje,
a maty choče naučaty,
tak sollovejko ne daje.

Poklala maty kolo chaty,
maleňkych dítocok svojich,
sama zasnula kolo jich.
Zatyohlo vse. Tilko divčata,
ta sollovejko ne zatyh.

(žduť = čekají, semja = rodina, ziroňka = zora
(zdrobnělé), dočka = dcerka, sollovejko = slavík.)

•

Při všem poetickém nazírání na Ukrajinu a její krásy nezapomíná Ševčenko nikdy na pokoření Ukrajiny, na nevzdělaný, analfabetický lid, úpící v porobě a vystupuje proti limonádové literatuře, která pod pláštíkem rousseauovského nazírání na svět vybíjí se jen v sladkých líčeních krás přírody. Jenom velký básník a trpící tak mluví:

Jak by Vy znaly, panyči,
de ludy plačuť, žyvučy,
to by by idylji ne tvorily,
ta marne Božta b' ne chvalyly,
na naše slozy smijučys.
Za ščo — neznaju, nazyvajem
chatynu v haji tychym rajem!
Ja v chatce mučivsja kolyš,
moji tam slozy prolydyš,
najperši slozy! Ja ne znaju,

čy jest u Boha ljute zlo,
 ščob u ty chati ne žylo,
 a chatu rajem nazyvajuť.
 U ty chatyni, u raju,
 ja bačyv peklo. Tam nevolja,
 robota tjažkaja, nikoly
 i pomolytys ne dajuť.
 (panyči — páni, svobodní muži, kolys — kdysl,
 ljuťe — lité.)

•

Šafaříkovi věnuje Ševčenko krásné posláni Ivan
 Hus (Jeretyk). V krátké předmluvě a šesti zpěvech líčí
 tam Husa jako mučenníka pravdy a světlý vzor všem.
 Báseň ta byla přeložena už do češtiny, proto neuvádím
 celou, jen část předmluvy v originále. Ševčenko apostro-
 fuje ve svém posláni Šafaříka slovy:

Ivan Hus (Jeretyk)

poslание slavnomu P. J. Šafaříkovi (psáno v r. 1845).

Slava Tobí, ljubomudre,
 Čechu-Slavjanyne,
 ščo ne dať Ty potonuty
 v nimeckij pučyni
 našij pravdi! Tvoje more
 slavjanskeje, nove,
 zatoho uže bude poune,
 i poplyve čoven
 z širokymy vitrylamy
 i z dobrym kormilom,
 poplyve na volnim mori,
 na širokych fylach.
 Slava-ž Tobí, Šafaříku,

vo vŕky i vŕky,
ščo zviv-jesy v odno more
slavjanskiji rŕky.

Pryvytaj že v svojiŕ slavi
i moju ubohu
leptu, dumu nemudruju
pro Čecha svjatoŕo,
velykoŕo mučeniŕa,
pro slavnoŕo Husa!
Pryjmy, oče! A ja nyškom
Boŕu pomolju sja,
ščob usi Slavjane staly
dobrymy bratamy,
i synamy sonce pravdy,
i jeretykamy.
Ottakymy, jak konstanckyj
jeretyk velykij!
Myr myrovi podarujuť
i slavu vo vŕky!

(ľjubomudre = miláčku ľidu, pučyni = přŕval, poune
= pŕné, čoven = člun, vitrylamy = plachty, kormilom
= kormidlem, nyškom = tiše, fylach = vlnách, zviv-
jesy = že jsi svedl, leptu = svou hřŕvnu, usi = všichni,
konstanckyj = basilejský.)

Následuje šest zpěvů, jeden krásnější a hlubší
druhého.

Který Čech nepocítí po přečtení Ševčenkova posláni
Šafařlkovi úcty k Ševčenkovi a sympatie k jeho národu?

Semen Artemovskij.

Ukážkou ukrajincké melodramatické písně je
»Tychyj Dunaju« z oblíbené operety:

čy jest u Boha ljute zlo,
 ščob u ty chati ne žylo,
 a chatu rajem nazyvajuf.
 U ty chatyni, u raju,
 ja bačyv peklo. Tam nevolja,
 robota tjažkaja, nikoly
 i pomolytys ne dajuf.

(panyči — páni, svobodní muži, kolys — kdysl,
 ljuté — lité.)

•

Šafaříkovi věnuje Ševčenko krásné posláni Ivan Hus (Jeretyk). V krátké předmluvě a šesti zpěvech líčí tam Husa jako mučovníka pravdy a světlý vzor všem. Báseň ta byla přeložena už do češtiny, proto neuvádím celou, jen část předmluvy v originále. Ševčenko apostrofuje ve svém posláni Šafaříka slovy:

Ivan Hus (Jeretyk)

poslание slavnému P. J. Šafaříkovi (psáno v r. 1845).

Slava Tobí, ljubomudre,
 Čechu-Slavjanyne,
 ščo ne dal Ty potonuty
 v německij pučyni
 našij pravdi! Tvoje more
 slavjanskeje, nove,
 zato ho uže bude poune,
 i poplyve čoven
 z širokymy vitrylamy
 i z dobrym kormilom,
 poplyve na volnám mori,
 na širokych fylach.
 Slava-ž Tobí, Šafaříku,

vo viky i viky,
ščo zviv-jesy v odno more
slavjanskij riky.

Pryvytaj že v svojij slavi
i moju ubohu
leptu, dumu nemudruju
pro Čecha svjatoho,
velykoho mučenika,
pro slavnoho Husa!
Pryjmy, otče! A ja nyškom
Bohu pomolju sja,
ščob usi Slavjane staly
dobrymy bratamy,
i synamy sonce pravdy,
i jeretykamy.
Ottakymy, jak konstanckyj
jeretyk velykyj!
Myr myrovi podarujuť
i slavu vo viky!

(ljubomudre = miláčku lidu, pučyni = pítel, pome
= plné, čoven = člun, vitrylany = plachty, kormidlo
= kormidlem, nyškom = tiše, bylach = vlnách, zviv-
jesy = že jsi svedl, leptu = svou leť, usi = všichni,
konstanckyj = basilejský.)

Následuje šest zpěvů, jeden křesťanský a jeden
druhého.

Který Čech nepočítá po příchodu Ševčenkovy posily
Šafaříkovi úcty k Ševčenkově a sympatií k jeho národě!

Semir Arsenovič

Ukážkou ukazuje národní duchovní život
»Tychij Dunaev z důležitých epických«
prostij ch
mnceja XVIII
novy českoj n

Zaporožec za Dunajem.

»Tychyj Dunaju«, molytva z operety »Zaporožec za Dunajem«.

1.

Tychyj Dunaju,
zelenyj haj, u
bystro tekučyj
u fylj revučyj.
Vas ja blahaju:
Hruď oblehčite,
višť prynesite.
z ridnoho kraju.

2.

Misjacju jasnyj,
zirky prekrasni,
božiji oči
u temnoj noči.
Vas ja blahaju:
hruď oblehčite,
višť prynesite
z ridnoho kraju.

3.

Orlenku syzyj,
sokole bystryj,
ščo u vik na volji,
u zavydnyj dolji!
Vas ja blahaju:
hruď oblehčite,
višť prynesite,
z ridnoho kraju.

(molytva = modlitba, fylj = vlny, blahaju = blahořečím, zirky = hvězdičky, syzyj = bystrý, višť = zvěst, u zavidnyj dolji = v závidění hodném osudu.)

Omeljan Ohonovskij (1833—1894),

ředitel filologické sekce »Naukového tovarystva im Ševčenka«, proměl jako professor ukrajinské mluvy a literatury první inaugurační řeč v slovanském jazyku na lvovské universitě. Před tím užívalo se vždy němčiny nebo latiny.

Slovo inanguračijne,

skazane v sali promocijnij pri otvorenju naukoveho roku
1871/2 na universiti lviskim.

...»Vid nynišniho dnja zastupyť mova maternija pry vidčytach doteperišnu německu: ridne slovo zahovoryť čarodijnoju syloju do molodoho serca ta i ulekšit čymalo i najtrudnijši nauky. Koliž prosvita u ridnij movi zastupyty maje doteperišnu kulturu německu, to treba nam rozhljanutys v prostori slavjanščiny, ščob diznatys, čy obi movi krajevi (t. j. ukrajinská a polská), sposibni vypounyty svoje velyke zadanje. Pry sim že ohljadi ne obijde sja bez toho, ščob ne kynuty okom na proči jazyky slavjanski: vsi bo movy slavjanski dopouňajut sebe vzajimno, i dajut nam obraz toj movy kolyšnoj, kotra ne podilylas šče na naričja, ta bula jich materju u pokonvičnij dobi slovjanštiny...«

Po úvaze o mrtvých slovanských jazycích a jazyku srbolužickém, na jehož budoucnost i truchlivou přítomnost dívá se řečník pro politické poměry beznadějně, přechází na Čechy:

...»Perenosymos teper u semu našemu pohljadi vid Luzyčan do susidnich Čechiv. Jak mylyj perechid vid toho mračnoho svytanja u svit jasnyj i veselyj'. Živi, metki, neusypušči, energični Čechy majut jadruu movu, ščo uže v IX. viku mala svoju literaturu...«

Ohonovskij zmiňuje se o rukopise královedvorském (promluvil řeč v r. 1871!), o vystoupení Husově, které považuje za mezník české literatury, o katastrofě bělohorské a jejích následcích, a líčí dobu probuzení slovy:

...»Česka mova zmarnila i skrylas v prostij chati seljan, de perechovuvalas trochy ne do kincja XVIII v. Až z počatku seho viku zasvytala dlja movy českoj na-

dijna zirka. Usplenyj duch 7 milionového narodu probudyo sja naraz z vikovoho snu, udaryv lychom ob zemlju, i vydav dosy velmi bohati ovoči neusypuščoho trudu. Jungmann, Šafařík, Hanka, Kolár, Čelakovský, Palacký, Hattala i druhi učeni muži pidnesly svoju ridnu movu z ponyženja, prosvityly temnyj ľud populjarnymy pysmamy, ščo »České Matice« vydajut v mnohych tysjačach exempljario, slovom, pričinylys do utvorenja bohatoji slovesnosti...«

Od Čechů přechází Ohonovskij k Slovákům a kritikuje utvoření samostatného slováckého spisovného jazyka:

»Do jazyka českého přilučaje sja naričije slovacke, kotre dejaki filology okremišnym, samostyjnym jazykom počitujut. Slovaky uhorski suť ostankami Slovjan karpatskych i dunajskych, i vidtak zasedivšys u svojij zemli vid pokonvičnych časiv, mohly zaderžaty u svojij movy dejaki priznaky starodavnoj praslovjaňskoj movy. Naričije slovacke zbližaje sja v jazykovych formach do movy staročeskoj, ta i po časty stanovyt perechid do movy sloveňskoj. Zauvažyty naležyt, ščo v naričju slovackim rivno jak i v movi ruskij (rozuměj ukrajinské — ruský jazyk nazývá Ohonovskij »rosijským«) u časi mynuvšim i prechodit na zvuk poserednij pomiz v i u, na pr. dau, chodiu vm, dal, chodyl. Samostyjnym jazykom hodi se naričije nazvaty a to osoblivo z tej pryčiny: Mova slovaccka, pryvjazana vid davnych daven do pervistnoho sidalyšťa Slovjan, porosla nenače mochoh staryny i zblyžaje sja podekuda do jazyka staročeskoho. Koľy-ž vidtak sja mova, dalje rozvivaty meť sja, to bez súmnivu za jakych sto lit pojavyt sja u tij formi, jaku teper maje žyvušča mova česka. Škoda otže marnoho truda v utvorenju okremišnoj literatury slovackoj!...«

(vidčytach = přednáškách, čymalo = nemálo, spo-
sibní = schopný, vypouniti = vyplniti, proči = ostatní,
kolyšňoj = kdysi existující, pokonvičnij = věčný, metki
= rušni, neusupušči = neumdlévající, lychom = svojí
bídou, ovoči = ovoce, podekuda = časem, místem; sum-
nivu = bez pochyby, otže = tedy.)

Osyp Jurij Hordyňskij-Fedkovič (1834—1888).

Fedkovič, největší bukovinský básník, je z nejnada-
nějších básníků a spisovatelů ukrajinských. Některá jeho
díla byla přeložena také do češtiny. Krátká báseň »De-
serter« ukazuje, jak pochopil Fedkovič duši a náladu
prostého vojáka-mužika:

Deserter.

1.

Oj, siv že vin pry stolyku,
pry svitli dumav,
pysanečko dribneseňke,
a vin 'ho čytav.

4.

Nema, nema její komu
urubaty dryveč,
bo jij synok, oden v domu,
cisarskij strileč.

2.

Pysanečko dribneseňke,
listočok jak snih,
sklonyv že vin holovoňku
k stolovy na rih.

5.

I schopyv sja jak polomin,
poletiv jak ptach;
a viter z nym ne ide v zdohin
bo hodi 'mu tak.

3.

Oj nenečka stareňkaja
my pyše v odno,
ščo tam zyma faženkaja
a jij studeno;

6.

Bo vim letyť do matoňky
staroj domiv,
dryveč její urubatonky
ščob chatku nahriv.

(dribneseňke = drobounké, holovoňku = hlavičku,
nenečka = matička, urubaty dryveč = narubat dříví,
strileč = střelec, polomin = plamen, oheň; ne ide v zdo-
hin = nedohoní ho, nahriv = zahřál.)

Ksenofont Klymkovyč (1835—1881),

dobrá spisovatel a básník, těžce zkoušený člověk s po-
hnutou politickou minulostí, zabývá se v V. zpěvu svých
»Velikých rokovin« problemem rozdělení Ukrajiny na
část rakouskou (haličskou) a ruskou:

Velyki rokovyny.

V.

Cvyte sobi Ukrajina
jak luh na zarinku,
a halycki naši hory,
nenače v barvinku
zelenijuť.... Ta ščo z toho,
ščo i dva prestoly?
Step na hori ne sfahnete,
ani hir na pole!
Nechaj cvytuť, zelenijuť,
de jim krašče všoho;
chaj sluchajuť, koho sluchať
sudženo vid Boha:
Jakoš dolja zladnajet sja,
aby tilky volja!

(cvyte = kvete, na zarinku — na štěrkovišti, ne-
nače = tak jak by, dolja = osud, volja = volnost.)

Tato báseň charakterisuje znamenitě resignovanou
ukrajinskou povahu v minulosti: klidné přijímání nešťast-
ného osudu, podvolení se a temná naděje do budoucnosti,
která vše ně jako upraví, když nastane volnost.

Jinak dívá se na meze, které rozdělují Ukrajinu,

Ivan Franko,

od časů Ševčenkových největší poet ukrajinský. Směle smazuje hranice a vidí před sebou šťastnou a volnou Ukrajinu:

Rozvyvaj sja, ty vysokyj dubě,
vesna krasna bude!

Rozpaduť sja putá vikoviji,
prokynuť sja ludy.

Rozpaduť sja putá vikoviji,
ťažkaji kajdany,
nepobidžena zlymy vorohamy
Ukrajina vstane.

Vstane slavná maty Ukrajina,
šťastlyva i vilna,
vid Kubani až do Sjana — řičky
odna nerozdilna.

Ščeznuť meži, ščo pomežuvaly
čuži miž soboju,
zhorne maty do sebe vsi dity
teploju rukoj.

(prokynuť sja = probudí se, kajdany = okovy, nepobidžena = neporažena, neubita, vorohamy = nepřáteli, vilna = volná, ščeznuť = ščeznuť = zmizí, zhorne = shrne.)

•

Franko je básníkem mužiků a bídného lidu. Radikálně budí lid a bouří proti jeho utiskovatelům, perem vj slovem. Prostými, krásnými a ostrými slovy ukazuje svým v temnotě udržovaným krajanům nové cesty. Malou ukázkou je »Hymn ruských chlopiv« uveřejněná v »Hr. Holosi«:

Hymn ruských chlopiv radykaliv.

Jakyj to viter šumino hraje
vid Sjanu, Pruta do Karpat?
Jake to dyvo vyzyraje
iz tych nuždennych chlopskych chat?
Hej, že vraz, hej, že vraz huknemo,
aby i slipiji nas piznaly:

*My je ti, ščo vas vsich kormymo, —
za vsich vas terpymo, —
my ruski chlopy radykaly,
my zverhly temnoty jarmo!
Hej, že vraz i. t. d.

My ti, ščo hnuly sja jak lozy,
buły pokirni jak vivecja,
kotrym nevolja, krov i slozy
šče ne dojichaly kincja.
Hej, že vraz i. t. d.

My ti ofermy, ti rekruty,
harmatne mjaso na vlijnu,
ti, ščo jich krivdy i holodi ljutyj
žene za more v čužynu.
Hej, že vraz i. t. d.

My ti, ščo platymo podatky,
sobiž lyšajem trud i plač,
kotrym deržavni vsi porjadky
je tilko... tilko...
Hej, že vraz i. t. d.

My ti, kotrym zaperti dveri,
zapertyj do svobody šljach,
my majem prava na paperi,
a obovjazky na plečach.

Hej, že vraz i. t. d.

Ta už ne douho toj muky!
Nam čas ne daty sja na hlum:
Zdijmuť sja družnich chlopski ruky
i prosvitlije chlopskyj um!

Hej, že vraz i. t. d.

My chočem učytyš, postupaty,
bo kryvda je sestroju fmy:
Dlja sebe chočem pracjuvaty
i buty ljudi miž ljudmy!

Hej, že vraz i. t. d.

A vsich, ščo javno abo tajno
nam laďat putajarem
vsich darmo jidiv radykalno
my z svoho kraju vymetem!

Hej, že vraz, hej, že vraz huknemo,
aby i slipiji nas piznaly.

(hymn = hymna, dyvo = div, nuždennyh = bídných,
lozy = vrbové kře, dojichaly = došly, ofermy = nadáv-
ka, harmatne mjaso = Kanonenfutter, holod = hlad, po-
datky = daně, sobiž lyšajeme = sobě zůstavíme, der-
žavni = státní, zaperti = zavřeny, šljach = cesta, obo-
vjazky = povinnosti, douho = dlouho, hlum = smích,
posměch, zdijmuť sja = vzdejmu se).

Obsah:

	Str.
I. Obyvatelstvo Ukrajiny a její přírodní bohatství . .	7
II. Současné události na Ukrajině	10
III. Rozřešení agrární otázky je rozřešením ukrajinského problému	15
IV. Ukrajinci a Němci	21
V. " " " Rusi	23
VI. " " " Poláci	27
VII. " " " Češi	30
VIII. " " " Maďaři	35
IX. Ukrajinci a Rakousko-Uhersko, politika Ukrajinců ve Vídni a vděčnost vlády za války	35
X. Ukrajinský jazyk	35
XI. Ukrajinská literatura	37
XII. Ukrajinská lidová kultura	44
XIII. Ukázky z ukrajinské literatury	47

